

Latvijas Republikas Ekonomikas ministrija
Patērētāju tiesību aizsardzības centrs

K.Valdemāra ielā 157, Rīgā, LV – 1013 ♦ tālr. (+371) 67388624 ♦ fakss (+371) 67388634 ♦ e-pasts: ptac@ptac.gov.lv

(...)

SIA „BG”
Reģ.nr.40003148160
Bukultu ielā 9
Rīgā, LV - 1005

LĒMUMS
par nevienlīdzīgiem un netaisnīgiem līguma
noteikumiem
Rīgā

2007.gada 21.novembrī

Nr.59 -lg

Patērētāju tiesību aizsardzības centrā (turpmāk – *PTAC*) 2007.gada 20.augustā saņemts (...) 2007.gada 17.augusta iesniegums (turpmāk – *Iesniegums*). *Iesniegumā* lūgts *PTAC* izvērtēt 2007.gada 22.jūnijā starp (...) (turpmāk – *Patērētājs*) un SIA „BG” (turpmāk – *Sabiedrība*) noslēgtā līguma par automašīnas nomu (turpmāk – *Līgums*) 28.punkta noteikumu atbilstību *Patērētāju tiesību aizsardzības likumam* (turpmāk – *PTAL*), kā arī lūgts uzlikt par pienākumu SIA „BG” izteikt *Līguma* 28.punktu citā redakcijā – neietverot tajā šķīrējtiesas klauzulu.

PTAC 2007.gada 30.augusta vēstulē Nr.21-04/6990/L-272 *Sabiedrībai* pieprasīja sniegt skaidrojumu par *Iesniegumā* minēto, kā arī par *Līguma* atbilstību patērētāju tiesību aizsardzības nozari reglamentējošajiem normatīvajiem aktiem.

2007.gada 11.septembrī *PTAC* saņemts *Sabiedrības* 2007.gada 10.septembra paskaidrojums (turpmāk – *Paskaidrojums*), kurā norādīts sekojošais:

Civilprocesa likuma (turpmāk – *CPL*) 487.pantā norādīts, ka šķīrējtiesas izskatīšanai var nodot jebkuru civiltiesisku strīdu, ar turpmākajā šī panta tekstā norādītajiem izņēmumiem. Likumdevējs nav norādījis, ka civiltiesiskie strīdi, kas izriet no patērētāju un pakalpojumu sniedzēju civiltiesiskajām attiecībām, piederētu pie šiem izņēmumiem. No *PTAC* sniegtā *PTAL* tulkojuma izriet, ka „pat skaidri izteikts patērētāja apliecinājums, ka viņš ir iepazīstināts ar līguma standartnoteikumiem un vienojies par tiem, neizslēdz *PTAL* piemērošanu”. Tādējādi pat patērētāja atsevišķi pausta piekrišana šķīrējtiesas klauzulai tiek uzskatīta par neatbilstošu *PTAL*. Šāds likuma tulkojums ir pretrunā *CPL* 487.panta saturam. Ja likumdevējs būtu vēlējies liegt izskatīt strīdus, kas izriet no patērētāju tiesībām šķīrējtiesās, tad par to *expresis verbis* būtu norādījis atbilstošajā *CPL* normā.

Līguma 19.punkta noteikumos noteikta alternatīva strīdu izskatīšanas kārtība - vai nu vispārējās jurisdikcijas tiesās, vai atrunātajā šķīrējtiesā – pēc pieteicēja ieskatiem. *PTAL* 6.panta trešās daļas 7.punktā noteikts, ka par patērētāju tiesību aizskārumu uzskatāma situācija, kad strīdu izskatīšana ir noteikta tikai šķīrējtiesā. Arī Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 7.marta sprieduma lietā Nr. SKA-59 par netaisnīgu līguma nosacījumu atzīts nosacījums par strīdu izskatīšanu tikai šķīrējtiesā, neparedzot alternatīvas iespējas. Augstākminētajā spriedumā nav norādīts, ka par netaisnīgu atzīstams līguma noteikums, kurā paredzēta alternatīva strīdu izskatīšanas kārtība. Ja patērētājam ir nepieņemama strīdu izskatīšana Livonijas Starptautiskajā šķīrējtiesā, tad savus prasījumus, piemēram, par nekvalitatīva pakalpojuma sniegšanu, patērētājs ir tiesīgs iesniegt vispārējās jurisdikcijas tiesā.

Ar *Līguma* 4.punkta noteikumiem *Sabiedrība* nenoņem no sevis atbildību par nepilnībām transporta līdzekļa dokumentācijā. *Līguma* 4.punkta jēga ir tajā apstākļi, ka gadījumā, ja nomnieks, atgriežot automašīnu, nespēj nodot automašīnas dokumentāciju vai aizbildinās ar to, ka viņam šāda dokumentācija nav izsniegta. Saskaņā ar šī punkta noteikumiem, nomniekam ir jāpārlicinās par līdzi dotās dokumentācijas pilnīgumu. Turklāt šis noteikums neuzliek nomniekam nekādus apgrūtinājošus un nepamatotus pienākumus.

Līguma 5.punkta jēga ir tāda, ka nomniekam pie automašīnas saņemšanas ir jāveic attiecīgas atzīmes nomas līgumā par konstatētajiem defektiem, lai nebūtu iespējams izvairīties no atbildības par tiem nomnieka vainas vai nolaidības rezultātā automašīnai nodarītajiem bojājumiem, kādi tiek konstatēti, automašīnu pieņemot no nomnieka. Tieši tāpat kā nomniekam, pieņemot automašīnu nav iespējams noteikt visus tās slēptos defektus, arī, pieņemot automašīnu no nomnieka, tas nav iespējams, tādēļ abas puses ir vienlīdzīgās pozīcijās un nav pamats uzskatīt, ka *Līguma* 5.punkts sniedz iznomātājam jebkādas priekšrocības. Ja, pieņemot automašīnu no nomnieka, tiktu konstatēti defekti un nomnieks uzskatītu, ka tie nav radušies viņa vainas vai nolaidības dēļ, tad gan, savstarpēji vienojoties, gan tiesas ceļā būtu iespējams nozīmēt ekspertīzi defektu cēloņu izcelsmes noteikšanai. Nomnieka lietošanā tiek nodots transporta līdzeklis ar ievērojamu materiālu vērtību un tikai nomnieka godaprāts un Ceļu satiksmes noteikumi ļauj cerēt, ka automašīna tiks saņemta no nomnieka bez bojājumiem, jo nomnieka iespējamo rīcību ar automašīnu nav iespējams paredzēt un kontrolēt.

Nav saprotams, kas netaisnīgs būtu konstatējams *Līguma* 19.punkta noteikumos kontekstā ar *Līguma* 9.punktu. Šim tekstam ir drīzāk disciplinējoša nozīme, jo gadījumā, ja potenciālais nomnieks, iepazīstoties ar līguma noteikumiem, konstatē, ka viņš neatbilst *Līguma* 9.punkta nosacījumiem, tad līgums netiek noslēgts un nekādas nelabvēlīgas sekas šai personai neiestājas. Ja, turpretim, nomnieks, apzinoties, ka viņa autovadītāja apliecība nav derīga (*Līguma* 9.punkta 2.apakšpunkts), tomēr izvēlas noslēgt nomas līgumu, tad šāda līguma pārkāpuma gadījumā būtu piemērojams līgumsods. Turklāt būtu grūti iedomāties situāciju, kad *Sabiedrība* pēc līguma noslēgšanas spētu konstatēt vadītāja apliecības viltojumu. Prasības par autovadītāja minimālo vecumu un stāžu tika iekļautas līgumā pēc apdrošinātāju ierosinājuma, jo no statistikas datiem izrietēja, ka autovadītāji, kuri neatbilst šīm prasībām, tiek uzskatīti par paaugstināta riska grupu. Ja nomnieks, maldinot iznomātāju, panācis tāda līguma noslēgšanu, kas bez iznomātāja maldības netiktu noslēgts, tad piemērojamais līgumsods par šādu negodprātīgu rīcību nevar tikt uzskatīts par neatbilstošu.

Attiecībā par iespēju nomniekam lauzt līgumu vienpusējā kārtā, *Sabiedrība Paskaidrojumā* norāda, ka apņemas iekļaut *Līgumā* nosacījumu, ka nomniekam ir tiesības vienpusējā kārtā lauzt *Līgumu*, gadījumā, ja tā turpmāka darbība nav iespējama tāda automašīnas bojājuma rezultātā, kas liedz tās turpmāko izmantošanu un ir radies no nomnieka neatkarīgu iemeslu dēļ. Iespēja ļaut nomniekam lauzt *Līgumu* subjektīvu apsvērumu dēļ nebūtu pieļaujama un būtu arī pretrunā ar *Civillikuma* 1587.panta noteikumiem.

Sabiedrības ieskatā ne *Līguma* 25., ne 26.punkts nebūtu jātulko kopsakarībā ar *Līguma* 19.punktu, bet, lai izvairītos no pārpratumiem, *Sabiedrība* norāda, ka tos precizēs.

Sabiedrība nodrošina potenciālajiem nomniekiem iespēju iepazīties ar nomas līguma nosacījumiem interneta mājas lapā www.autoforrent.lv. Tā kā gandrīz visi nomnieki apgalvo, ka informāciju par nomas iespējām saņēmuši, izmantojot internetu, tad būtu jāpieņem, ka ievērojot, minimālu rūpību, ir ticis izskatīts arī līguma projekts.

PTAC norāda:

Izskatot lietā esošos materiālus, *PTAC* secina, ka *Patērētāja* ir uzskatāma par patērētāju *PTAL* 1.panta 3.punkta izpratnē un *PTAL* 1.panta 4.punkta izpratnē *Sabiedrība* ir uzskatāma par pakalpojuma sniedzēju, līdz ar to noslēgtajam *Līgumam* ir jāatbilst patērētāju tiesību aizsardzību reglamentējošajiem normatīvajiem aktiem. Tādējādi, ņemot vērā, ka *Iesniegumā* ir sniegta informācija par netaisnīga līguma noteikuma ietveršanu starp *Patērētāju* un *Sabiedrību* noslēgtajā *Līgumā* un lūgts atzīt *Līguma* 28.punktu par spēkā neesošu, pamatojoties uz *PTAL* 25.panta ceturtais daļas 6.punkta noteikumos paredzēto *PTAC* pienākumu uzraudzīt patērētāju tiesību ievērošanu līgumos, kurus patērētājs slēdz ar ražotājiem, pārdevējiem un pakalpojumu sniedzējiem, *PTAC* ir izvērtējis *Līguma* atbilstību *PTAL* prasībām un norāda:

Saskaņā ar *PTAL* 3.panta 2.punkta noteikumiem „*patērētāja tiesības ir pārkāptas, ja nav ievērots līgumslēdzēju pušu vienlīdzības princips un līguma noteikumi ir netaisnīgi*”. Savukārt saskaņā ar *PTAL* 6.panta pirmo daļu „*ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs nedrīkst piedāvāt tādus līguma noteikumus, kas ir pretrunā ar līgumslēdzēju pušu tiesiskās vienlīdzības principu, šo likumu un citiem normatīvajiem aktiem*”. *PTAL* 6.panta ceturtajā daļā noteikts, ka „*novērtējot līguma noteikumus, ņem vērā pārdotās preces vai sniegtā pakalpojuma raksturu, visus apstākļus, kādos līgums noslēgts, kā arī noslēgtā līguma un ar to saistītā līguma noteikumus*”.

Lai konstatētu, vai attiecīgais līguma noteikums ir apspriests, ir jāņem vērā *PTAL* 6.panta piektajā un septītajā daļā noteiktais. Saskaņā ar *PTAL* 6.panta piektajā daļā teikto „*līguma noteikums vienmēr ir uzskatāms par savstarpēji neapspriestu, ja līgums sastādīts iepriekš un patērētājam nav bijis iespējams ietekmēt attiecīgā līguma noteikumus*”. Arī Eiropas Kopienų 1993.gada 5.aprīļa direktīvas Nr. 93/13/ECC *Par netaisnīgiem līguma noteikumiem patērētāju līgumos* (kuras normas ir iekļautas *PTAL*) 3.panta otrajā daļā teikts, ka nosacījums vienmēr uzskatāms par neapspriestu, ja tas ir bijis sagatavots jau iepriekš un patērētājam līdz ar to nav bijusi iespēja ietekmēt šā nosacījuma saturu, īpaši tas ir iepriekš formulētu tipveida līgumu kontekstā.

Savukārt *PTAL* 6.panta septītā daļa nosaka, ka „*ja ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs apgalvo, ka līguma noteikumi ir savstarpēji apspriesti ar*

patērētāju, viņa pienākums ir to pierādīt". PTAC norāda, ka PTAL izpratnē pat skaidri izteikts patērētāja apliecinājums, ka viņš ir iepazīstināts ar līguma standartnoteikumiem un vienojies par tiem, neizslēdz direktīvas piemērošanu (skat. Zadraks G. Netaisnīgu noteikumu direktīvas reforma. Likums un Tiesības, 2005., 4).

Par apspriestiem līguma noteikumiem uzskatāmi līguma noteikumi, par kuriem līgumslēdzēji, savstarpēji apspriežoties (savstarpēji apmainoties viedokļiem), ir vienojušies. Līdz ar to parakstīts līgums pats par sevi nav pietiekams pierādījums tam, ka līgumslēdzēji savstarpēji apsprieda katru līguma noteikumu atsevišķi. Teorētiska iespēja apspriest katru līguma noteikumu atsevišķi nepierāda, ka tā konkrētajā gadījumā ir notikusi (skat., Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 7.marta spriedumu lietā Nr.C30519003 motīvu daļas 14.punktu). Ja apspriešana ir formāla (piemēram, personas paraksts līgumā), tad to nedrīkstētu pieņemt kā apspriešanu PTAL izpratnē.

Konkrētajā gadījumā *Sabiedrība PTAC* nav iesniegusi pierādījumus faktam, ka *Līguma* noteikumi, izņemot tā būtiskās sastāvdaļas, ir tikuši ar *Patērētāju* apspriesti. PTAC norāda, ka saskaņā ar PTAL 6.panta sestās daļas noteikumiem, pat, ja ir apspriesti līguma atsevišķi noteikumi vai atsevišķu noteikumu attiecīgi aspekti, tad nevar uzskatīt, ka savstarpēji apspriesti ir arī pārējie līguma noteikumi.

Vienlaicīgi PTAC norāda, ka PTAL regulējums attiecībā uz netaisnīgiem līguma noteikumiem ir iekļauts, lai nepieļautu, ka kāda no līgumslēdzēju pusēm piespiestu otru pusi noslēgt līgumu, kura noteikumi atbilst tikai vienas līgumslēdzēju puses interesēm, otrai pusei atņemot tai nozīmīgas tiesības, tādējādi skarot patērētāju intereses. PTAL 6.panta trešā daļa nosaka, ka „*līguma noteikums, kuru līgumslēdzējas puses savstarpēji nav apspriedušas, ir netaisnīgs, ja tas pretēji labticīguma prasībām rada būtisku neatbilstību līgumā noteiktajās līgumslēdzēju pušu tiesībās un pienākumos par sliktu patērētājam*”.

1. Attiecībā uz *Līguma 4.punktā* noteikto „*Pieņemot transportlīdzekli no Iznomātāja, Nomniekam ir tiesības un pienākums:*

Rūpīgi pārbaudīt Transportlīdzekļa tiesisko statusu;

Iepazīties ar Transportlīdzeklim līdzīgi dotās dokumentācijas pilnīgumu un derīgumu”, PTAC norāda, ka par transportlīdzekļa tiesisko statusu un transportlīdzeklim līdzīgi dotās dokumentācijas pilnīgumu un derīgumu ir jābūt atbildīgam iznomātājam, turklāt iznomātājam kā pakalpojuma sniedzējam ir jānodrošina patērētājam kvalitatīvs pakalpojums. Savukārt attiecībā uz *Līguma 5.punktu*, kas nosaka, ka „*Nomniekam ir personīgi jāpārliedz, ka Transportlīdzeklis ir labā tehniskā stāvoklī, tam ir tīrs un nevainojams salons, bez kādiem bojājumiem, vai arī pretējā gadījumā jāveic atzīme Nomas līguma daļā „Konstatētie bojājumi” pie transportlīdzekļa saņemšanas*”, PTAC norāda, ka minētā punkta nosacījumu praktiski nav iespējams pilnībā izpildīt, jo, vizuāli apskatot transportlīdzekli, nav iespējams objektīvs vērtējums par transportlīdzekļa patieso tehnisko stāvokli. Lai tiktu konstatēti transportlīdzekļa iespējamie tehniskie defekti, būtu jāveic transportlīdzekļa vispārējā tehniskā apskate.

Ņemot vērā minēto, kā arī to, ka „patērētājs” gan likumdošanā, gan arī tiesību doktrīnā tiek uzskatīts par “*vājāko līgumslēdzējpusi*”, kurai nepieciešama īpaša

aizsardzība, *PTAC* nepiekrīt *Sabiedrības Paskaidrojumā* norādītajam, ka „*Līguma 5.punkta jēga ir tāda, ka nomniekam pie automašīnas saņemšanas ir jāveic attiecīgas atzīmes nomas līgumā par konstatētajiem defektiem, lai nebūtu iespējams izvairīties no atbildības par tiem nomnieka vainas vai nolaidības rezultātā automašīnai nodarītajiem bojājumiem, kādi tiek konstatēti automašīnu pieņemot no nomnieka*”, kā arī „*Nomnieka lietošanā tiek nodots transporta līdzeklis ar ievērojamu materiālu vērtību un tikai nomnieka godaprāts un Ceļu satiksmes noteikumi ļauj cerēt, ka automašīna tiks saņemta no nomnieka bez bojājumiem, jo nomnieka iespējamo rīcību ar automašīnu nav iespējams paredzēt un kontrolēt*”. Papildus *PTAC* norāda, ka komercdarbības mērķis ir peļņas gūšana, kas ir saistīta ar risku, līdz ar to patērētāja pienākums nav uzņemties atbildību par transportlīdzekļa tehnisko stāvokli.

Attiecībā uz *Līguma 4.punktu Sabiedrība Paskaidrojumā* norāda, ka „*Līguma 4.punkta jēga ir tajā apstākļi, ka gadījumā, ja nomnieks atgriežot automašīnu, nespēj nodot automašīnas dokumentāciju vai aizbildinās ar to, ka viņam šāda dokumentācija nav izsniegta*”. *PTAL 6.panta otrā daļa* nosaka, ka līguma noteikumi formulējami vienkāršā un saprotamā valodā, neskaidri un neprecīzi rakstveida līguma noteikumi tiek tulkoti par labu patērētājam. *PTAC* uzskata, ka konkrētajā gadījumā minētos *Līguma* noteikumus var interpretēt dažādi. Tādējādi *PTAC* norāda, ka *Līguma* noteikumus būtu ieteicams grozīt citiem patērētājiem piedāvātajos līgumu projektos, piemēram, iekļaujot nosacījumu, ka *Sabiedrībai* ir pienākums pirms automašīnas nodošanas nomā, izsniegt patērētājam automašīnas dokumentāciju, un, automašīnu atgriežot, *Sabiedrībai*, patērētājam ir pienākums atgriezt arī automašīnas dokumentāciju.

2. *Līguma 19.punktā* ir norādīts, kādas sankcijas tiks vērstas pret patērētāju gadījumā, ja no viņas puses netiks ievēroti *Līguma* nosacījumi, taču *Līgums* nenosaka, kādas ir patērētājas tiesības gadījumā, ja pakalpojuma sniedzējs neizpilda savas ar *Līgumu* noteiktās saistības.

Attiecībā uz *Līguma 19.punktu* daļā, kas paredz: „*Iznomātājam ir tiesības nekavējoties atprasīt Automašīnu un lauzt līgumu bez iepriekšēja brīdinājuma, ja: nomnieks nepilda kādu no šī Līguma nosacījumiem.*”

Šajā punktā norādītajos gadījumos Iznomātājs ir tiesīgs pieprasīt no Nomnieka nomas maksu par 7 dienām”, *PTAC* norāda, ka šādi *Līguma* noteikumi nostāda patērētāju neizdevīgā stāvoklī, jo dod iespēju pakalpojuma sniedzējam saņemt līgumsodu, ja patērētājs atkāpjas no *Līguma* vai nepilda savas saistības, bet neparedz patērētājam tādu pašu iespēju, ja pakalpojuma sniedzējs atkāpjas no *Līguma* vai neizpilda savas saistības. Tādējādi pakalpojuma sniedzējam nav jārēķinās ar negatīvām sekām atšķirībā no patērētāja, kuram jebkura *Līguma* noteikuma neievērošanas gadījumā jāmaksā līgumsods – nomas maksa par 7 dienām. Tieši pretēji – *Līguma 18.punkts* nosaka, ka „*Iznomātājs nekompensē Nomniekam zaudējumus (ne morālus, ne materiālus), kā arī jebkādus iespējamus izdevumus (tajā skaitā personu ceļa izdevumus, kravas vai bagāžas transportēšanas izdevumus, ar šo līgumu iznomātā transportlīdzekļa evakuēšanas izmaksas), kuri var rasties sakarā ar brauciena pārtraukšanu šī līguma darbības laikā jebkāda iemesla dēļ*”. No minētā *Līguma* noteikuma izriet, ka iznomātājs nenes nekādu atbildību par transportlīdzekļa tehnisko stāvokli un nesedz nomniekam izdevumus, kas varētu rasties, iznomājot

transportlīdzekli, kas nav labā tehniskā stāvoklī. Šādi *Līguma* nosacījumi nostāda patērētāju neizdevīgā stāvoklī, jo nomniekam netiek garantēts transportlīdzekļa labs tehniskais stāvoklis un līdz ar to pilnvērtīga transportlīdzekļa lietošana nomas laikā. Ņemot vērā minēto, saskaņā ar *PTAL* 5.panta otrās daļas 5.punktu un 6.panta trešās daļas 1.punktu *Līguma* 18. un 19.punkts uzskatāms par netaisnīgu līguma noteikumu un saskaņā ar *PTAL* 6.panta astotās daļas noteikumiem ir atzīstams par spēkā neesošu.

Tāpat *PTAC* norāda, ka *Līguma* **19.punkta** noteikumi nostāda patērētāju neizdevīgā stāvoklī arī tādēļ, ka dod iespēju pakalpojuma sniedzējam bez iepriekšēja brīdinājuma atkāpties no *Līguma*, ja *Patērētāja* pārkāpj *Līguma* noteikumus, bet neparedz *Patērētājam* tādu pašu iespēju, ja pakalpojuma sniedzējs neizpilda savas ar *Līgumu* uzņemtās saistības. Ņemot vērā minēto, pakalpojuma sniedzējam atšķirībā no *Patērētājas* nav jārēķinās ar negatīvām sekām *Līguma* noteikumu neievērošanas gadījumā. Tādējādi *Līguma* 19.punkta noteikumi uzskatāmi par netaisnīgiem līguma noteikumiem, jo saskaņā ar *PTAL* 6.panta trešās daļas 8.punktu par netaisnīgiem *Līguma* noteikumiem uzskatāmi noteikumi, kas „atļauj ražotājam, pārdevējam vai pakalpojuma sniedzējam vienpusēji atkāpties no līguma, izņemot gadījumu, kad tāda iespēja ir nodrošināta arī patērētājam, vai atļauj ražotājam, pārdevējam vai pakalpojuma sniedzējam izbeigt beztermiņa līgumu bez brīdinājuma”. Ietverot *Līguma* 19.punkta noteikumus patērētājiem piedāvātajos un ar patērētājiem noslēgtajos līgumos, *Sabiedrība* saskaņā ar *PTAL* 3.panta 2.punktu ir pieļāvusi patērētāju tiesību pārkāpumu.

3. *Līguma* 19.punkta noteikums kontekstā ar, piemēram, *Līguma* **9.punkta otro daļu**, kas nosaka: „*Automašīnu drīkst vadīt personas, kam ir vismaz vienu gada autovadītāja stāžs un derīga autovadītāja apliecība, un kurš ir sasniedzis 21 gada vecumu Autovadītāja apliecībai ir jābūt latīņu alfabēta rakstībā vai notariāli apstiprinātam ierakstam latīņu alfabēta rakstībā*”, ir uzskatāms par netaisnīgu *Līguma* noteikumu. No iepriekš minētā izriet, ka *Līguma* 9.punkta noteikumu neievērošanas gadījumā (piemēram, persona, kas vada automašīnu ir 20 gadus veca vai autovadītāja stāžs ir 11 mēneši) patērētājam jāmaksā līgumsods – nomas maksa par 7 dienām. *PTAC* norāda, ka saskaņā ar *PTAL* 6.panta trešās daļas 4.punkta noteikumiem par netaisnīgu uzskatāms līguma noteikums, kas paredz neproporcionāli lielu līgumsodu. *PTAC* norāda, ka civiltiesību doktrīnā valda uzskats, ka „*domājams, ka Latvijā, vadoties no labiem tikumiem, pārāk lielu līgumsodu varētu atzīt par netaisnu*” (K.Torgāns: Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Saistību tiesības (1401.-2400.p.) R: Mans īpašums, 2000, 225.lp.). *PTAC*, vērtējot līgumsoda proporcionalitāti, ņem vērā *PTAL* 5.pantā noteikto līgumslēdzēju pušu tiesiskās vienlīdzības principu, no kā izriet, ka, vērtējot līgumsoda apmēru, jāievēro arī labticīguma prasības, kā arī tas, ka līgumsoda apmērs nevar būt tāds, kas nostāda patērētāju neizdevīgā stāvoklī, t.i., līgumsods nedrīkst būt paverdzinošs vai nesamērīgi liels. Turklāt, ņemot vērā civiltiesībās pastāvošo labas ticības principu, līgumsods nevar tikt izmantots iedzīvošanās nolūkā, lai „pelnītu” uz patērētāja rēķina.

Turklāt arī Administratīvā apgabaltiesa spriedumā lietā Nr.C30519003 norāda: „...*ja persona kādu tiesisko attiecību ietvaros ir atzīta par patērētāju, tad tai šo attiecību ietvaros ir ar likumu piešķirta augstāka aizsardzība nekā civiltiesiskos darījumos vispār. Persona jau iepriekš ir atzīta par neaizsargātāku un likumdevējs ir normatīvi stiprinājis tās pozīciju.*” Tādējādi saskaņā ar *PTAL* 5.panta otro daļu un 6.panta trešās daļas 4.punktu ir pieļaujams līgumā ar patērētāju paredzēt līgumsodu par

maksājumu pienācīgu neveikšanu ar nosacījumu, ka *Līgumā* ietvertais līgumsods ir samērīgs. Līdz ar to *PTAC* norāda, ka, ja civiltiesībās iespējams vērtēt līgumsoda samērīgumu, tad vēl jo vairāk līgumsoda samērīguma izvērtēšana nepieciešama patērētāju tiesībās. Ņemot vērā minēto, *Sabiedrības Paskaidrojumā* norādītajam: „*Nav saprotams, kas netaisnīgs būtu konstatējams Līguma 19.punkta noteikumos kontekstā ar Līguma 9.punktu. Šim tekstam ir drīzāk disciplinējoša nozīme(...)*”, *PTAC* nepiekrīt.

PTAC uzskata, ka konkrētajā gadījumā zaudējumi, kas varētu rasties pakalpojuma sniedzējam gadījumā, ja patērētājs neizpildītu *Līguma* 19.punktu, nav samērojami ar nomas maksu par 7 dienām, kas patērētājam būtu jāmaksā kā līgumsods minēto *Līguma* noteikumu neizpildes gadījumā.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, *Līguma* 19.punktā noteiktais kontekstā ar *Līguma* 9.punktā noteikto nostāda *Patērētāju* neizdevīgā stāvoklī un ir pretrunā ar labticīguma prasībām un saskaņā ar *PTAL* 6.panta trešās daļas 1. un 4.punktu kontekstā ar *PTAL* 5.panta otrās daļas 5.punktu ir netaisnīgs līguma noteikums.

4. No *Līguma* **26.punkta** noteikumiem, kas nosaka, ka „*Par samaksas kavējumu Nomnieks maksā Iznomātājam līgumsodu 0,5% apmērā no laikā nesamaksātās summas par katru kavējuma dienu. Līgumsoda procentu samaksa neatbrīvo Nomnieku no savu saistību izpildes un zaudējumu atlīdzināšanas pienākuma*”, kontekstā ar *Līguma* **19.punkta** noteikumiem izriet, ka gadījumā, ja nomnieks kavē jebkuru maksājumu, kas izriet no *Līguma*, nomniekam ir jāmaksā iznomātājam līgumsods 0,5% apmērā no laikā nesamaksātās summas par katru kavējuma dienu, kā arī jāmaksā nomas maksa par 7 dienām par *Līguma* 26.punkta noteikumu pārkāpumu. Tāpat no *Līguma* 25.punktā noteiktā, ka „*Nomnieks maksā Iznomātājam: Laika maksu, kura tiek aprēķināta, pamatojoties uz nomas dienu skaitu. Nomas dienu aprēķins tiek veikts, ņemot par pamatu 24 stundu nomas dienu, kas sākas ar brīdi, kad Transportlīdzeklis tiek izsniegts nomniekam. Ja transportlīdzeklis tiek atgriezts vēlāk kā 59 minūtes pēc noteiktā saņemšanas laika, Nomniekam jāsedz nomas maksa par papildu dienu*”, kontekstā ar *Līguma* 19.punktu izriet, ka gadījumos, kad nomnieks iznomātājam atgriež transportlīdzekli vēlāk kā 59 minūtes pēc noteiktā saņemšanas laika, nomniekam jāsedz nomas maksa par papildu dienu, kā arī jāmaksā nomas maksa par vēl 7 dienām. *PTAC* secina, ka šādā gadījumā patērētājam vienlaicīgi var tikt piemēroti divi līgumsodi. No iepriekš minētā izriet, ka var rasties situācija, ka patērētājam par vienu un to pašu pārkāpumu (ja iznomātās automašīnas atgriešana iznomātājam tiek kavēta vairāk kā par vienu stundu) ir jāmaksā dubultais līgumsods. Lai arī līgumsoda funkcija ir atturēt patērētāju no līgumsaistību pārkāpšanas, tomēr ar līgumsoda palīdzību nedrīkst iedzīvoties uz otras puses rēķina. Papildus *PTAC* norāda, ka SIA „BG” nav jāmaksā līgumsods par līgumsaistību pārkāpšanu.

Līdz ar to *PTAC* norāda, ka *Līguma* 19.punkta noteikumi patērētāju nostāda neizdevīgā stāvoklī un ir pretrunā ar labticīguma prasībām, un saskaņā ar *PTAL* 6.panta trešās daļas 1.punktu (kontekstā ar *PTAL* 5.panta otrās daļas 5.punktu) ir vērtējami kā netaisnīgi līguma noteikumi. *PTAC* norāda, ka *Līguma* 19.punkta noteikumi ir izslēdzami no *Līguma* satura, lai neveidotos situācija, kad patērētājam par vienu un to pašu pārkāpumu ir jāmaksā dubultais līgumsods.

5. *Līguma* **28.punkts** nosaka, ka „*Visus strīdus, kas radušies saistībā ar šo Līgumu Puses izskata vienojoties, bet ja vienošanās nav iespējama, strīdu pēc pieteicēja ieskatiem nodod izskatīšanai Livonijas Starptautiskajā šķīrējtiesā, Rīgā,*

viena šķīrējtiesneša sastāvā, kuru izvēlas puse, kura uzsāk tiesvedību, vai Latvijas Republikas tiesu iestādēs. Nomnieks apņemas segt visus zaudējumus, kas radušies sakarā ar vēršanos pie trešās personas parāda piedziņas tiesā vai citā likumiskā veidā”.

PTAC norāda, ka konkrētās šķīrējtiesas klauzula ierobežo patērētāja tiesības griezties tiesā un ierobežo patērētāja izvēles brīvību izvēlēties tiesību sargājošo iestādi, kurā vērsties, jo, ja prasītājs ir pakalpojuma sniedzējs, prasība tiek celta šķīrējtiesā, un patērētājs nevar „izvairoties” no šķīrējtiesas procesa. Tāda klauzulas redakcija teorētiski paredz (bet praksē tā notiek gandrīz katrā gadījumā), ka var tikt aizskartas tieši tās pašas patērētāja intereses, kuras tiek aizskartas klasiskās šķīrējtiesas klauzulas gadījumā. Ņemot vērā minēto, ir noraidāms *Sabiedrības* paskaidrojumā norādītais: „Līguma 19.punkta noteikumos noteikta alternatīva strīdu izskatīšanas kārtība, vai nu vispārējās jurisdikcijas tiesās, vai atrunātajā šķīrējtiesā – pēc pieteicēja ieskatiem”. Tāpat ir noraidāms *Sabiedrības* arguments, ka „Arī Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 7.marta sprieduma lietā Nr. SKA-59 par netaisnīgu līguma nosacījumu atzīts nosacījums par strīdu izskatīšanu tikai šķīrējtiesā, neparedzot alternatīvas iespējas. Augstākminētajā spriedumā nav norādīts, ka par netaisnīgu atzīstams līguma noteikums, kurā paredzēta alternatīva strīdu izskatīšanas kārtība”, jo konkrētajā lietā līguma noteikumos bija iekļauta šķīrējtiesas klauzula, neparedzot alternatīva strīdu izskatīšanas kārtība, tādējādi minētajā spriedumā tā ir izvērtēta.

Saskaņā ar *PTAL* 6.panta trešās daļas 7.punktu par netaisnīgiem līguma noteikumiem uzskatāmi noteikumi, kas: „izslēdz vai kavē patērētāja tiesības vērsties patērētāju tiesību aizsardzības iestādēs vai tiesā, paredz strīdu izskatīšanu tikai šķīrējtiesā”. *PTAC* norāda, ka, pieļaujot strīdu izskatīšanu tikai šķīrējtiesā pēc SIA „BG” izvēles, patērētājam nav iespējams izmantot savas likumīgās tiesības vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā. Šādu viedokli apstiprina arī Administratīvā rajona tiesa (Administratīvās rajona tiesas 2005.gada 12.augusta spriedums lietā Nr. A42241705 (A2417-05/13) 14.1.punkts) norādot, ka „patērētāja izvēles brīvība varētu realizēties tikai tādā gadījumā, ja šajās [līguma punktā norādītajās] tiesību sargājošajās iestādēs vērstos pats patērētājs. Savukārt gadījumā, ja pakalpojuma sniedzējs... ..strīda risināšanas iestādes izvēlē”.. Tādējādi šāds *Līguma* noteikums nostāda patērētāju savu tiesību realizācijai neizdevīgā stāvoklī un atbilstoši *PTAL* 6.panta trešās daļas 1. un 7.punkta noteikumiem (kontekstā ar *PTAL* 5.panta otrās daļas 5.punkta noteikumiem) uzskatāms par netaisnīgu līguma noteikumu. Savukārt Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments 2006.gada 7.marta spriedumā lietā Nr.C30519003 ir atzinis, ka šķīrējtiesas klauzula ar patērētāju noslēgtā līgumā uzskatāma par netaisnīgu līguma noteikumu. Ņemot vērā iepriekš minēto, *PTAC* uzskata, ka *Līguma* 28.punkts uzskatāms par netaisnīgu līguma noteikumu.

Pamatojoties uz augstāk minēto un to, ka *Līguma* 28.punkta noteikumi nostāda *Patērētāju* savu tiesību realizācijai neizdevīgā stāvoklī un atbilstoši *PTAL* 6.panta trešās daļas 1. un 7.punkta noteikumiem (kontekstā ar *PTAL* 5.panta otrās daļas 5.punkta noteikumiem) atzīstams par netaisnīgu līguma noteikumu un ir izslēdzams no līguma.

PTAC norāda, ka saskaņā ar *PTAL* 6.panta astotās daļas noteikumiem, ražotāja, pārdevēja vai pakalpojuma sniedzēja un patērētāja noslēgtajā līgumā ietvertie netaisnīgie līguma noteikumi pēc patērētāja prasības atzīstami par spēkā neesošiem,

bet līgums paliek spēkā, ja tas var pastāvēt arī turpmāk, kad izslēgti netaisnīgie līguma noteikumi.

Ņemot vērā visu iepriekš minēto, *PTAC* saskaņā ar *PTAL* 3.panta 2.punktu, 5.panta otrās daļas 5.punktu, 6.panta otro daļu, 6.panta trešās daļas 1., 4., 7. un 8.punktu, 6.panta piekto, sesto, septīto un astoto daļu, pamatojoties uz *PTAL* 25.panta ceturtās daļas 4. un 6.punktu un astotās daļas pirmo punktu, kā arī desmito daļu, **uzdod Sabiedrībai:**

pārtraukt pildīt ar *Patērētāju Līguma* 18.punkta, 19.punkta daļā, kas paredz, ka „*Iznomātājam ir tiesības nekavējoties atprasīt Automašīnu un lauzt līgumu bez iepriekšēja brīdinājuma, ja nomnieks nepilda kādu no šī Līguma nosacījumiem*”, un 28.punkta noteikumus;

pārtraukt pildīt ar citiem patērētājiem noslēgtajos līgumos identiska satura līguma noteikumus kā *Līguma* 18.punkta, 19.punkta daļā, kas paredz, ka „*Iznomātājam ir tiesības nekavējoties atprasīt Automašīnu un lauzt līgumu bez iepriekšēja brīdinājuma, ja nomnieks nepilda kādu no šī Līguma nosacījumiem*”, un 28.punkta noteikumus, kurus patērētājs un *Sabiedrība* nav atsevišķi apsprieduši;

grozīt patērētājiem piedāvātajos automašīnas nomas līguma projektos identiska satura līguma noteikumus kā *Līguma* 18.punkta, 19.punkta daļā, kas paredz, ka „*Iznomātājam ir tiesības nekavējoties atprasīt Automašīnu un lauzt līgumu bez iepriekšēja brīdinājuma, ja: nomnieks nepilda kādu no šī Līguma nosacījumiem*”, un 28.punkta noteikumus;

sniegt informāciju *PTAC* par administratīvā akta nolemjošās daļas izpildi mēneša laikā no administratīvā akta paziņošanas brīža adresātam, atbilstoši *PTAL* 25.panta desmitās daļas noteikumiem (tai skaitā iesniedzot pārstrādāto līguma projektu).

Saskaņā ar *Administratīvā procesa likuma* 70.panta pirmo daļu, 76.panta pirmo daļu un otro daļu, 79.panta pirmo daļu un *Patērētāju tiesību aizsardzības likuma* 25.panta pirmo daļu šo administratīvo aktu adresāti var apstrīdēt Latvijas Republikas Ekonomikas ministrijā viena mēneša laikā kopš tā paziņošanas adresātiem, iesniedzot iesniegumu *Patērētāju tiesību aizsardzības centrā*, Rīgā, K.Valdemāra ielā 157.

Direktore

(paraksts)

B.Vītoliņa

(zīmogs)

IZRAKSTS PAREIZS

